

PUOLESTA ASIOINTI KANSALLISESSA LUPAPALVELUSSA

Kansallinen lupapalvelu on Kansallisarkistossa rakenteilla oleva vuoden 2017 loppuun mennessä valmistuva asiointipalvelu, jonka kautta tutkijat ja muut hyödyntäjät voivat hakea käyttölupia eri viranomaisten hallinnoimiin salassa pidettäviin rekisteritietoihin ja muihin luvanvaraisesti uudelleen käytettävissä oleviin tietoihin. Palvelusta tehdään asiakkaan näkökulmasta yhden luukun palvelu siten, että samasta palvelusta voi hakea lupia useilta viranomaisilta. Palvelusta on tulossa aidosti sähköinen asiointipalvelu, jossa lupaprosessit voidaan hoitaa alusta loppuun niin asiakkaiden (tiedon käyttäjien) kuin viranomaistenkin (tiedon tarjoajat) näkökulmasta. Aineistot, joiden käyttöön lupaa haetaan, voivat olla viranomaisten aktiivi- tai passiivivaiheessa olevia aineistoja tai pysyvästi jo arkistoituja aineistoja. Hakemus ohjautuu järjestelmässä oikealle lupaviranomaiselle. Luovutettavat tiedot eivät liiku lupapalvelussa, vaan siinä käsitellään pelkästään lupia. Sekä hakijat että viranomaiset tunnistautuvat järjestelmään vahvasti. Hakemuksiin sisältyy useimmiten salassa pidettävää tietoa. Lisäksi hakijat antavat järjestelmässä salassapitositoumuksen luovutettavaan aineistoon tai tietoihin liittyen. Lupaprosessin lopputuloksena on viranomaisen antama käyttölupapäätös.

Palvelun omistaja on lähtökohtaisesti Kansallisarkisto, joskin hallintomallista käydään vielä keskustelua.

Palvelua käyttävät *hakijat* ovat pääosin henkilöitä, mutta voivat olla myös organisaatioita. Yhdessä hakemuksessa voi olla useita hakijoita, joilla on erilaiset roolit ja oikeudet.

Toisen palvelua käyttävän ryhmän muodostavat *viranomaiset*, jotka hallinnoivat aineistojaan ja myöntävät niihin käyttölupia. Viranomaispuolella varsinaisina käyttäjinä ovat viranomaisia edustavat henkilöt.

Lupapalvelussa on tarvetta kaikille puolesta -asioinnin tyypeille (hlö-hlö, hlö-yritys, yritys-hlö, yritys-yritys).

Esimerkkejä erityyppisistä puolesta asioinneista:

1. *Henkilö asioi toisen henkilön puolesta.* Tutkija voi asioida toisen tutkijan puolesta. Palvelussa tutkijoilla hakijoina on erilaisia rooleja, vain joihinkin rooleihin liittyy esimerkiksi oikeus lähettää hakemus. Näin voi syntyä tilanteita, joissa on tarpeen valtuuttaa toinen henkilö asioimaan toisen puolesta, esim. lähettämään hakemus.
2. *Henkilö asioi yrityksen/organisaation puolesta.* Hakijana voi olla tutkimustoimintaa harjoittava yritys tai yhteisö, jolloin se valtuuttaa jonkun henkilön edustamaan yritystä/yhteisöä. Vielä tarpeellisempi tämä toiminto on viranomaisorganisaatioilla, jotka myöntävät käyttölupia. Organisaation edustajiksi valtuutetaan henkilöitä. Erityisesti päätöksentekoon tarvitaan vahvaan tunnistautumiseen perustuva valtuutus.
3. *Yritys asioi henkilön puolesta.* Tutkija(t) voi/voivat valtuuttaa jonkun tutkimuspalveluita tarjoavan yrityksen hakemaan tutkimuksen käyttöluvan.
4. *Yritys asioi yrityksen puolesta.* Tutkimustoimintaa harjoittava yritys voi ostaa käyttölupien hakemisen tutkimuspalveluita tarjoavalta yritykseltä ja valtuuttaa tämän hoitamaan käyttöluvan/-lupien hakemisen.

Lopuksi vastauksia VRK:sta tullessiin kysymyksiin kansallisen lupapalvelun näkökulmasta:

1. **Kuka omistaa Kansallisarkistosta löytyvän tiedon? Eli kuka voi valtuuttaa toisen osapuolen hakemaan tietoja? Esim. omistanko minä minua koskevat tiedot, vai voiko joku muukin antaa valtuuden tutkia minua koskevia tietoja?**

Lupapalvelussa haetaan käyttö lupia eri viranomaisten hallussa oleviin tietoihin, ei pelkästään Kansallisarkiston tietoihin. Viranomaiset voivat julkisuuslain (28 §), tilastolain (13 §, 19 §) ym. lakien perusteella luovuttaa tietoja salassa pidettävistä asiakirjoistaan ja aineistoistaan tieteelliseen tutkimukseen. Hakija voi olla henkilö, yhteisö tai yritys, joka hakemuksella osoittaa täyttävänsä luovutuksen ehtona olevat henkilötietolain ja muiden lakien edellyttämät vaatimukset. Henkilötietolain 14 §:ssä on säädetty, millä edellytyksillä henkilötietoja voidaan luovuttaa tutkimukseen ilman tutkittavien suostumuksia. Näin toisen valtuuttaminen hakemaan tietoja ei liity lainkaan siihen, kenen tiedoista on kysymys, vaan ainoastaan lakisääteisiin oikeuksiin saada tietoja haettuun tarkoitukseen.

Salassapitomääräyksiä tai luovutusrajoituksia voi olla myös erityislainsäädännössä.

2. Kenen puolesta voidaan asioida? Ja ketkä kaikki voivat asioida toisen puolesta?

Ks. esimerkit puolesta asioinnista yllä.

3. Mainitsemassasi tapauksessa perunkirjasta, kuka perunkirjan omistaa ja kenellä on oikeus valtuuttaa Asianajotoimisto X toimimaan kyseisessä asiassa?

Ei liity kansalliseen lupapalveluun.

4. Millä perusteella tietoja luovutetaan?

Yleislakien (henkilötietolaki, julkisuuslaki, tilastolaki) ja erityislakien säännösten perusteella.